

JUNGTINIŲ TAUTŲ
VAIKO TEISIŲ KOMITETO
BENDRASIS
KOMENTARAS

NR. 11 (2009)

**DĖL VIETINIŲ VAIKŲ
IR JŲ TEISIŲ PAGAL
KONVENCIJĄ**

Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras atskleidžia Vaiko teisių konvencijos bei jos fakultatyvinių protokolų normų turinį.

Šiame leidinyje pateikiamas **neoficialus** Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro vertimas.

Visą leidinį „Jungtinių Tautų vaiko teisių komiteto bendrieji komentarai“ galite matyti nuorodoje http://vtaki.lt/uploads/structure/docs/485_a5eebb22a7f392edf2d7634481bb46b5.pdf

Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga
Plačioji g. 10, 01308 Vilnius
Tel. +370 5 210 7176
vtaki@vtaki.lt
www.vtaki.lt

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos užsakymu:

Iš anglų kalbos vertė
UAB „Baltijos vertimai“
Bernardinų g. 9-4, 01124 Vilnius
Tel. +370 5 212 2924
www.baltijosvertimai.eu

Parengė UAB „Kriventa“
V. Pietario g. 5-3, 03122 Vilnius
Tel. / faks. +370 5 265 0629
kriventa@kriventa.lt
www.kriventa.lt

CRC/C/GC/11

2009 m. vasario 12 d.

VAIKO TEISIŲ KOMITETAS

Penkiasdešimtoji sesija

Ženeva, 2009 m. sausio 12–30 d.

BENDRASIS KOMENTARAS NR. 11 (2009) DĖL VIETINIŲ VAIKŲ IR JŲ TEISIŲ PAGAL KONVENCIJĄ

ĮVADAS

1. Vaiko teisių konvencijos preambulėje valstybės dalyvės deramai *atsižvelgia į kiekvienos tautos tradicijų ir kultūros vertybių svarbą vaiko apsaugai ir harmoningam vystymuisi*. Nors visos Konvencijoje numatytos teisės taikomos visiems vaikams, ne tik vietiniams, Vaiko teisių konvencija buvo pirmoji pagrindinė žmogaus teisių sutartis tam tikrose nuostatose įtraukusi specialią nuorodą į vietinius vaikus.
2. Konvencijos 30 straipsnis nurodo, kad *„tose valstybėse, kuriose gyvena etninių, religinių ar kalbinių mažumų arba vietinių gyventojų, iš vaiko, priklausančio tam tikrai mažumai, ar vietinio gyventojų vaiko negali būti apimta teisė kartu su kitais savo grupės nariais naudotis savo kultūra, išpažinti savo religiją, atlikinėti jos apeigas ir vartoti gimtąją kalbą.“*
3. Be to, Konvencijos 29 straipsnis teigia, kad *„vaiko lavinimo tikslas turi būti parengti vaiką sąmoningam gyvenimui laisvoje visuomenėje, pagrįstam supratimo, taikos, pakantumo, vyrų ir moterų lygiateisiškumo, visų tautų, etninių, nacionalinių ir religinių grupių, taip pat vietinės kilmės asmenų draugystės principais.“*
4. Konvencijos 17 straipsnis taip pat konkrečiai pamini, kad valstybės dalyvės *„skatina masinės informacijos priemones skirti ypač daug dėmesio vaikų, priklausančių kokiai nors mažumų grupei, arba vietinių gyventojų vaikų kalbos poreikiams.“*
5. Konkreti nuoroda į vietinius vaikus Konvencijoje pripažįsta specialių priemonių tokiems vaikams poreikį, kad jie galėtų visiškai naudotis savo teisėmis. Vaiko teisių komitetas savo periodinėse Konvencijos valstybių dalių ataskaitų peržiūrose nuolat atsižvelgia į vietinių vaikų padėtį. Komitetas pastebėjo, kad vietiniai vaikai susiduria su rimtais iššūkiais, siekdami pasinaudoti savo teisėmis, ir parengė specialias rekomendacijas savo baigiamosiose pastabose. Vietiniai vaikai ir toliau daugelyje sričių patiria didelę diskriminaciją, kuri prieštarauja Konvencijos 2 straipsniui, įskaitant galimybę pasinaudoti sveikatos priežiūros sistemos ir švietimo paslaugomis. Todėl buvo parengtas šis bendrasis komentaras.
6. Be Vaiko teisių konvencijos, įvairios žmogaus teisių sutartys atliko svarbų vaidmenį, sprendžiant vietinių vaikų padėties ir teisės į nediskriminavimą klausimą, t. y.

1965 m. Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo, 1966 m. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, 1966 m. Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas.

7. 1989 m. Tarptautinės darbo organizacijos konvencijoje Nr. 169 dėl tenykščių gyventojų ir genčių nepriklausomose valstybėse nurodytos nuostatos, kurios remia vietinių gyventojų teises ir ypač akcentuoja vietinių vaikų teises švietimo srityje.
8. 2001 m. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komisija paskyrė specialųjį pranešėją dėl vietinių gyventojų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių padėties, kurį 2007 m. patvirtino Žmogaus teisių taryba. Taryba kreipėsi į specialųjį pranešėją ir paprašė atkreipti ypatingą dėmesį į vietinių vaikų padėtį, o kelios į jo metinę ir misijos ataskaitą įtrauktos rekomendacijos buvo skirtos specialiai tokių vaikų padėčiai.
9. 2003 m. Jungtinių Tautų Nuolatinis forumas vietinių tautų klausimais organizavo antrąją sesiją dėl vietinių vaikų ir jaunimo, o Vaiko teisių komitetas tais pačiais metais surengė metinę bendrųjų diskusijų dieną apie vietinių vaikų teises ir priėmė specialias rekomendacijas, pirmiausia skirtas valstybėms dalyvėms, taip pat ir Jungtinių Tautų subjektams, žmogaus teisių mechanizmams, pilietinei visuomenei, rėmėjams, Pasaulio bankui ir regioniniams plėtros bankams.
10. 2007 m. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja patvirtino Deklaraciją dėl vietos gyventojų teisių, kuri pateikia svarbias gaires dėl vietinių gyventojų teisių, įskaitant specialias nuorodas į vietinių vaikų teises tam tikrose srityse.

TIKSLAI IR STRUKTŪRA

11. Šis bendrasis komentaras dėl vietinių vaikų teisių pagal Vaiko teisių konvenciją remiasi aukščiau išdėstytais teisiniais pokyčiais ir iniciatyvomis.
12. Pagrindinis šios bendrojo komentaro tikslas – pateikti valstybėms dalyvėms gaires, kaip įgyvendinti savo įsipareigojimus pagal Konvenciją vietinių vaikų atžvilgiu. Komitetas šį bendrąjį komentarą grindžia savo patirtimi, aiškinant su vietiniais vaikais susijusias Konvencijos nuostatas. Be to, bendrasis komentaras remiasi rekomendacijomis, priimtomis po 2003 m. įvykusios bendrųjų diskusijų dienos dėl vietinių vaikų, ir atspindi konsultacinį procesą su atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis, įskaitant pačius vietinius vaikus.
13. Bendrojo komentaro tikslas – išnagrinėti konkrečius iššūkius, kurie trukdo vietiniams vaikams visiškai pasinaudoti savo teisėmis, ir akcentuoti specialias priemones, kurių valstybės dalyvės privalo imtis, siekdamos užtikrinti veiksmingą vietinių vaikų teisių įgyvendinimą. Be to, bendrasis komentaras siekia skatinti praktikas ir akcentuoti teigiamus požūrius į vietinių vaikų teises.
14. Konvencijos 30 straipsnis ir teisė naudotis kultūra, išpažinti religiją ir vartoti kalbą yra pagrindiniai šio bendrojo komentaro elementai. Tačiau šis bendrasis komentaras nagrinėja įvairias nuostatas, kurias įgyvendinant, būtina atkreipti ypatingą dėmesį į vietinius

vaikus. Ypatingas dėmesys skiriamas tarpusavio santykiams tarp atitinkamų nuostatų, ypač su bendraisiais Konvencijos principais, kuriuos nustatė Komitetas, t. y. nediskriminavimas, vaiko interesai, teisė gyventi, išgyventi ir vystytis ir teisė būti išklaustam.

15. Komitetas pažymi, kad Konvencijoje yra nuorodos į mažumoms priklausančius vaikus ir vietinius vaikus. Tam tikros nuorodos šiame bendrajame komentare gali būti susijusios su mažumų bendruomenėms priklausančiais vaikais ir Komitetas gali nuspręsti ateityje parengti bendrąjį komentarą dėl mažumų grupėms priklausančių vaikų teisių.

30 STRAIPSNIS IR BENDRIEJI VALSTYBIŲ ĮSIPAREIGOJIMAI

16. Komitetas primena apie stiprią sąsają tarp Vaiko teisių konvencijos 30 straipsnio ir Tarpautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 27 straipsnio. Abu straipsniai numato konkrečią asmens teisę kartu su kitais savo grupės nariais bendruomenėje naudotis savo kultūra, išpažinti ir praktikuoti savo religiją ir vartoti gimtąją kalbą. Nustatyta teisė suvokiama kaip asmeninė ir kolektyvinė teisė ir yra svarbus kolektyvinių tradicijų ir vertybių vietinėje kultūroje pripažinimas. Komitetas pažymi, kad vietinių gyventojų teisė naudotis kultūra gali būti glaudžiai susijusi su tradicinės teritorijos ir jos išteklių naudojimu.¹
17. Nors 30 straipsnis yra išreikštas neigiamais terminais, vis tiek pripažįsta „teisės“ buvimą ir reikalauja, kad tokia teisė „negali būti atimta“. Todėl, valstybė dalyvė privalo užtikrinti, kad šios teisės buvimas ir naudojimas būtų apsaugotas nuo neigimo ar pažeidimo. Komitetas sutinka su Žmogaus teisių komitetu, kad teigiamos apsaugos priemonės yra reikalingos ne tik dėl pačios valstybės dalyvės teisėkūros, teismo ar administracinių institucijų veiksmų, bet ir dėl kitų asmenų valstybėje dalyvėje veiksmų.²
18. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas remia Rasinės diskriminacijos panaikinimo komitetą ir kviečia valstybes *dalyves pripažinti ir gerbti skirtingas vietines kultūras, istoriją, kalbą ir gyvenimo būdą kaip praturtinantį valstybės kultūrinį tapatumą ir skatinti jų išsaugojimą*.³
19. Vietinių gyventojų buvimas įtvirtinamas, save identifikuojant, kaip pagrindinis jų egzistavimo nustatymo kriterijus.⁴ Valstybės dalyvės neprivalo oficialiai pripažinti vietinių gyventojų, kad jie galėtų naudotis savo teisėmis.
20. Vaiko teisių komitetas, remdamasis atlikta valstybių dalyvių ataskaitų peržiūra, pastebėjo, kad dauguma valstybių dalyvių, įgyvendindamos savo įsipareigojimus pagal

¹ 1994 m. Žmogaus teisių komiteto bendrojo komentaro Nr. 23 dėl 27 straipsnio 23.2 ir 7 paragrafai, CCPR/C/Rev.1/Add.5. 2003 m. Vaiko teisių komiteto bendrųjų diskusijų dėl vietinių vaikų teisių dienos rekomendacijų 4 paragrafas.

² 1994 m. Žmogaus teisių komiteto bendrojo komentaro Nr. 23 dėl 27 straipsnio 3.1 paragrafas, CCPR/C/Rev.1/Add.5. 1997 m. Rasinės diskriminacijos panaikinimo komiteto bendroji rekomendacija Nr. 23 dėl vietinių gyventojų, pateikta A/52/18 V priede.

³ 1997 m. Rasinės diskriminacijos panaikinimo komiteto bendroji rekomendacija Nr. 23 dėl vietinių gyventojų, pateikta A/52/18 V priede.

⁴ TDO konvencijos Nr. 169 dėl tenykščių gyventojų ir genčių nepriklausomose valstybėse 1 straipsnio 2 dalis.

Konvenciją, skiria nepakankamai dėmesio vietinių vaikų teisėms ir jų vystymosi skatinimui. Komitetas laikosi nuomonės, kad būtina imtis specialių vietinių vaikų apsaugos priemonių, pasitelkiant teisės aktus ir politikas ir konsultuojantis su susijusiomis bendruomenėmis,⁵ taip pat įtraukiant vaikus į konsultacijų procesą kaip numatyta Konvencijos 12 straipsnyje. Komitetas laikosi nuomonės, kad valstybės dalyvės valdžios institucijos ar kiti subjektai turėtų aktyviai vykdyti konsultacijas. Tokios konsultacijos turėtų atitikti kultūrą, garantuoti informacijos prieinamumą visoms šalims ir užtikrinti interaktyvų bendradarbiavimą ir dialogą.

21. Komitetas ragina valstybes dalyves užtikrinti, kad, įgyvendinant Konvenciją, būtų skiriamas pakankamas dėmesys 30 straipsniui. Valstybės dalyvės turėtų teikti periodines ataskaitas pagal Konvenciją dėl specialių priemonių, kurių ėmėsi, siekdamos užtikrinti, kad vietiniai vaikai galėtų naudotis 30 straipsnyje numatytais teisėmis.
22. Komitetas pabrėžia, kad Konvencijos 30 straipsnyje numatytos kultūrinės praktikos turi būti įgyvendintos, vadovaujantis kitomis Konvencijos nuostatomis, ir jokiomis aplinkybėmis negali būti pateisintos, jeigu laikoma, kad jos pažeidžia vaiko orumą, sveikatą ir vystymąsi.⁶ Jeigu žalingos praktikos, be viso kito, ankstyvos santuokos ir moterų lytinių organų žalojimas, egzistuoja, valstybė dalyvė turėtų dirbti kartu su vietinėmis bendruomenėmis, siekdamos užtikrinti jų panaikinimą. Komitetas primygtinai ragina valstybes dalyves kurti ir įgyvendinti sąmoningumo didinimo kampanijas, švietimo programas ir teisės aktus, kurių tikslas yra keisti požiūrius ir spręsti prie žalingų praktikų prisidedančių lyčių vaidmenų ir stereotipų klausimą.⁷

BENDRIEJI PRINCIPAI (KONVENCIJOS 2, 3, 6 IR 12 STRAIPSNIAI)

NEDISKRIMINAVIMAS

23. 2 straipsnyje numatytas valstybių dalyvių įsipareigojimas užtikrinti kiekvieno jų jurisdikcijoje esančio vaiko teises be jokios diskriminacijos. Komitetas įvardijo nediskriminavimą kaip bendrąjį principą, kuris yra labai svarbus, siekiant įgyvendinti Konvencijoje įtvirtintas teises. Vietiniai vaikai turi neatsiejamą teisę būti apsaugoti nuo diskriminacijos. Valstybė dalyvė, siekdama veiksmingai apsaugoti vaikus nuo diskriminacijos, privalo užtikrinti, kad nediskriminavimo principas atsispindėtų visuose nacionaliniuose teisės aktuose ir būtų tiesiogiai taikomas ir tinkamai stebimas bei vykdomas teisminiuose ir administraciniuose organuose. Veiksmingos teisių gynimo priemonės turėtų būti vykdomos laiku ir prieinamos. Komitetas pabrėžia, kad valstybės dalyvės įsipareigojimas taikomas ne tik visuomenei, bet ir privačiam sektoriui.

⁵ TDO konvencijos Nr. 169 2, 6 ir 27 straipsniai.

⁶ UNICEF „Innocenti Digest“ Nr. 11 „Ensuring the Rights of Indigenous Children“, 2004, 7 psl.

⁷ Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro Nr. 4 (2003) dėl paauglių sveikatos 24 paragrafas.

24. Kaip jau minėta Komiteto bendrajame komentare Nr. 5 dėl bendrųjų įgyvendinimo priemonių, valstybės dalyvės, vadovaudamosi nediskriminavimo įsipareigojimu, privalo aktyviai identifikuoti atskirus vaikus ir vaikų grupes, kurių teisėms pripažinti ir įgyvendinti gali būti reikalingos specialios priemonės. Pavyzdžiui, Komitetas ypač akcentuoja būtinybę rinkti duomenis ir juos išskaidyti, siekiant identifikuoti diskriminaciją ar galimą diskriminaciją. Be to, siekiant spręsti diskriminacijos klausimą, gali reikėti pakeisti teisės aktus, administravimą ir išteklių paskirstymą, taip pat švietimo priemones, kad būtų pakeisti požiūriai.⁸
25. Komitetas, išsamiai išnagrinėjęs valstybių dalyvių ataskaitas, pažymi, kad vietiniai vaikai yra tie vaikai, kuriems reikia teigiamų priemonių, siekiant panaikinti diskriminaciją lemiančias sąlygas ir užtikrinti, kad jie galėtų naudotis teisėmis pagal Konvenciją vienodomis sąlygomis su kitais vaikais. Visų pirma valstybės dalyvės yra raginamos apsvastyti specialių priemonių taikymo galimybę, siekiant užtikrinti, kad vietiniai vaikai galėtų naudotis kultūrą atitinkančiomis paslaugomis sveikatos priežiūros, mitybos, švietimo, poilsio ir sporto, socialinių paslaugų, būsto, sanitarijos įrenginių ir nepilnamečių justicijos srityse.⁹
26. Išskaidytų duomenų rinkimas ir rodiklių kūrimas yra vienos iš teigiamų priemonių, kurių privalo imtis valstybės dalyvės, siekdamos nustatyti esamas ir galimas vietinių vaikų diskriminacijos sritis. Siekiant įgyvendinti tinkamas priemones, taikant teisės aktus, išteklių paskirstymą, politikas ir programas, būtina identifikuoti atotrūkį ir kliūtis vietiniams vaikams pasinaudoti teisėmis.¹⁰
27. Valstybės dalyvės turėtų užtikrinti, kad būtų vykdomas visuomenės informavimas ir švietimo priemonės, siekiant spręsti vietinių vaikų diskriminacijos klausimą. Įgyvendindamos įsipareigojimą pagal 2 straipsnį kartu su Konvencijos 17 straipsniu, 29 straipsnio 1 dalies d punktu ir 30 straipsniu, valstybės dalyvės privalo kurti viešas kampanijas, medžiagą ir mokymo programas mokykloms ir specialistams, daugiausia dėmesio skiriant vietinių vaikų teisėms ir diskriminacinių požiūrių ir praktikų, taip pat rasizmo panaikinimui. Be to, valstybės dalyvės turėtų vietiniams ir nevietiniams vaikams suteikti prasmingas galimybes suprasti ir gerbti skirtingas kultūras, religijas ir kalbas.
28. Savo periodinėse ataskaitose Komitetui valstybės dalyvės turėtų identifikuoti priemones ir programas, kurių imasi, siekdamos spręsti vietinių vaikų diskriminacijos klausimą, atsižvelgdamos į 2001 m. Pasaulio konferencijoje prieš rasizmą, diskriminaciją, ksenofobiją ir susijusią netoleranciją priimtą deklaraciją ir veiksmų programą.¹¹
29. Kurdamos specialias priemones, valstybės dalyvės turėtų apsvastyti vietinių vaikų, kurie gali susidurti su daugybe diskriminacijos aspektų, poreikius, taip pat atsižvelgti į skirtingą vietinių vaikų padėtį kaimo ir miesto vietovėse. Ypatingas dėmesys turėtų būti

⁸ Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro Nr. 5 (2003) dėl bendrųjų įgyvendinimo priemonių 12 paragrafas.

⁹ 2003 m. Vaiko teisių komiteto bendrųjų diskusijų dėl vietinių vaikų teisių dienos rekomendacijų 9 paragrafas.

¹⁰ Ten pat, 6 paragrafas.

¹¹ 2003 m. Vaiko teisių komiteto bendrųjų diskusijų dėl vietinių vaikų teisių dienos rekomendacijų 12 paragrafas.

skiriamas mergaitėms, siekiant užtikrinti, kad jos galėtų naudotis savo teisėmis vieno-dais pagrindais su berniukais. Be to, valstybės dalyvės turėtų užtikrinti specialias prie-mones, siekdamas spręsti neįgalių vietinių vaikų teisių klausimą.¹²

VAIKO INTERESAI

30. Ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas geriausių vaiko interesų principo taikymui vietiniŲ vaikų atžvilgiu. Komitetas pažymi, kad vaiko interesai yra suvokiami kaip kolektyvinė ir asmeninė teisė, o šios teisės taikymas vietiniams vaikams kaip grupei reikalauja, kad būtų apsvarstyta šios teisės sąsaja su kolektyvinėmis kultūrinėmis teisėmis. Vietiniai vaikai ne visada sulaukia tinkamo dėmesio, kurio nusipelno. Kai kuriais atvejais, jų padėtį užgožia kitos platesnės problemos, susijusios su vietiniais gyventojais (įskaitant žemės teises ir politinį atstovavimą).¹³ Vaikų atveju, geriausi vaiko interesai negali būti pamiršti ar pažeisti, suteikiant pranašumą grupės interesams.
31. Kai valstybės institucijos, įskaitant teisėkūros organus, vertina vietinių vaikų interesus, jos turėtų apsvarstyti vietinių vaikų kultūrinės teisės ir jų poreikį naudotis tokiomis teisėmis kartu su kitais grupės nariais. Kalbant apie teisės aktus, politikas ir programas, kurios turi poveikį visiems vietiniams vaikams, būtina konsultuotis su vietine bendruomene ir jai suteikti galimybę dalyvauti procese, siekiant nuspręsti, kaip vietinių vaikų interesai gali būti nustatyti, atsižvelgiant į kultūrą.
32. Komitetas laikosi nuomonės, kad reikėtų atskirti atskiro vaiko interesus nuo vaikų kaip grupės interesų. Priimant sprendimus (dažniausiai teismo nutartis ar administracinius sprendimus) dėl konkretaus vaiko, pirmiausia būtina atsižvelgti į to vaiko interesus. Tačiau, siekiant nustatyti vaiko interesus, būtina atsižvelgti į kolektyvines teises.
33. Vadovaudamasi vaiko interesų principu, valstybės dalyvės privalo imtis aktyvių priemonių teisėkūros, administracinėje ir teisminėje sistemose, kurios sistemingai taikytų principą ir apsvarstytų savo sprendimų ir veiksmų pasekmes vaikų teisėms ir interesams.¹⁴ Siekiant veiksmingai užtikrinti vietinių vaikų teises, tokios priemonės turėtų apimti atitinkamų specialistų grupių mokymą ir sąmoningumo didinimą apie tai, kaip svarbu atsižvelgti į kolektyvines kultūrinės teises, nustatant vaiko interesus.

TEISĖ GYVENTI, IŠGYVENTI IR VYSTYTIS

34. Komitetas reiškia susirūpinimą dėl neproporcingai didelių vietinių vaikų, gyvenančių dideliame skurde, kuris turi neigiamą poveikį jų galimybei išgyventi ir vystytis, skaičių.

¹² Neįgaliųjų teisių konvencijos preambulė. Jungtinių tautų deklaracijos dėl vietos gyventojų teisių 21 ir 22 straipsniai, A/RES/61/295.

¹³ UNICEF „Innocenti Digest“ Nr. 11 „Ensuring the Rights of Indigenous Children“, 2004, 1 psl.

¹⁴ Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro Nr. 5 (2003) dėl bendrųjų įgyvendinimo priemonių 12 paragrafas.

Be to, Komitetas yra susirūpinęs dėl didelio kūdikių ir vaikų mirtingumo, taip pat neprievalgio ir sergamumo vietinių vaikų tarpe. Pagal 4 straipsnį valstybės dalyvės privalo spręsti ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių klausimą, skirdamos kiek įmanoma daugiau turimų išteklių, o prireikus, pasitelkdamos tarptautinį bendradarbiavimą. 6 ir 27 straipsniai numato vaiko teisę išgyventi ir vystytis, taip pat turėti tinkamas gyvenimo sąlygas. Valstybės turėtų padėti tėvams ir kitiems už vietinius vaikus atsakingiems asmenims įgyvendinti šią teisę, suteikdamos kultūriškai tinkamą materialinę paramą ir pagalbos programas, ypač susijusias su mityba, apranga ir būstu. Komitetas pabrėžia, kad valstybės dalyvės privalo imtis specialių priemonių, siekdamos užtikrinti vietinių vaikų galimybę naudotis teise į tinkamą gyvenimo lygį. Tokios priemonės kartu su pažangos rodikliais turėtų būti sukurtos, bendradarbiaujant su vietiniais gyventojais ir vaikais.

35. Komitetas dar kartą primena bendrajame komentare Nr. 5 išdėstytą vaiko vystymosi supratimą kaip „holistinę sąvoką, apimančią vaiko fizinį, psichinį, dvasinį, dorovinį, psichologinį ir socialinį vystymąsi“.¹⁵ Konvencijos preambulė akcentuoja kiekvieno asmens tradicijų ir kultūrinių vertybių svarbą, ypač atsižvelgiant į vaiko apsaugą ir darnų vystymąsi. Vietinių vaikų, kurių bendruomenės išlaiko tradicinį gyvenimo būdą, atveju, galimybė naudotis tradicine žeme yra labai svarbi jų vystymuisi ir galimybei naudotis kultūra.¹⁶ Valstybės dalyvės, užtikrindamos vaikų teisę gyventi, išgyventi ir vystytis, turėtų atidžiai apsvarstyti kultūrinę tradicinės žemės svarbą ir natūralios aplinkos kokybę.
36. Komitetas dar kartą patvirtina Tūkstantmečio plėtros tikslų (TPT) svarbą ir kviečia valstybes bendrauti su vietiniais gyventojais, įskaitant vaikus, siekiant visiškai įgyvendinti TPT vietinių vaikų atžvilgiu.

PAGARBA VAIKO PAŽIŪROMS

37. Komiteto nuomone, atsižvelgiant į 12 straipsnį, būtina atskirti vaiko kaip individo teisę išreikšti savo nuomonę ir teisę būti išklausytam kolektyviai, dėl kurios vaikai kaip grupė gali dalyvauti konsultacijose dėl su jais susijusių klausimų.
38. Kalbant apie atskirą vietinį vaiką, valstybė dalyvė privalo gerbti vaiko teisę išreikšti savo pažiūras visais jį (ją) liečiančiais klausimais tiesiogiai arba per atstovą ir toms pažiūroms skirti daug dėmesio, atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandumą. Šis įsipareigojimas turi būti gerbiamas bet kokio teismo ar administracinio nagrinėjimo metu. Atsižvelgdama į kliūtis, kurios trukdo vietiniams vaikams pasinaudoti šia teise, valstybė dalyvė turėtų užtikrinti aplinką, kuri skatintų vaikus laisvai reikšti nuomonę. Teisė būti išklausytam taip pat apima teisę į atstovavimą, kultūriniu požiūriu tinkamą aiškinimą ir teisę nereikšti savo nuomonės.

¹⁵ Ten pat.

¹⁶ UNICEF „Innocenti Digest“ Nr. 11 „Ensuring the Rights of Indigenous Children“, 2004, 8 psl.

39. Kai teisė taikoma vietiniams vaikams kaip grupei, valstybė dalyvė atlieka svarbų vaidmenį, skatindama jų dalyvavimą, taip pat turėtų užtikrinti, kad vietiniai vaikai dalyvautų konsultacijose dėl su jais susijusių klausimų. Valstybė dalyvė turėtų sukurti specialias strategijas, siekdamas užtikrinti, kad jų dalyvavimas būtų veiksmingas, taip pat garantuoti, kad ši teisė būtų taikoma mokyklos, alternatyvios globos ir bendruomenės aplinkoje. Komitetas rekomenduoja valstybėms dalyvėms artimai dirbti su vietiniais vaikais ir jų bendruomenėmis, siekiant sukurti, įgyvendinti ir vertinti Konvencijos įgyvendinimo programas, politikas ir strategijas.

PILIE TINĖS TEISĖS IR LAISVĖS (KONVENCIJOS 7, 8, 13–17 STRAIPSNIAI IR 37 STRAIPSNIO A PUNKTAS)

GALIMYBĖ NAUDOTIS INFORMACIJA

40. Komitetas pabrėžia, kad masinės informacijos priemonės turėtų ypač atsižvelgti į vietinių vaikų kalbos poreikius pagal Konvencijos 17 straipsnio d punktą ir 30 straipsnį. Komitetas ragina valstybes dalyves remti vietinių vaikų galimybę naudotis masinės informacijos priemonėmis jų gimtąja kalba. Komitetas akcentuoja vietinių vaikų teisę naudotis informacija, kad jie galėtų veiksmingai naudotis teise būti išklaustytiems.

GIMIMO REGISTRACIJA, PILIETYBĖ IR TAPATUMAS

41. Valstybės dalyvės privalo užtikrinti, kad visi vaikai būtų užregistruoti ši karto po gimimo ir įgytų pilietybę. Gimimo registracija turėtų būti nemokama ir visuotinai prieinama. Komitetas yra susirūpinęs, kad vietiniai vaikai dažniau nei nevietiniai vaikai nebūna užregistruoti po gimimo ir susiduria su didesne rizika likti be pilietybės.
42. Todėl valstybės dalyvės turėtų imtis specialių priemonių, siekdamas užtikrinti, kad vietiniai vaikai, įskaitant gyvenančius atokiose vietovėse, būtų tinkamai užregistruoti. Sprendimą dėl tokių specialių priemonių reikėtų priimti pasikonsultavus su susijusiomis bendruomenėmis, o tokios priemonės galėtų apimti mobilius padalinius, periodines gimimo registracijos kampanijas ar gimimo registracijos biurų įsteigimą vietinėse bendruomenėse, siekiant užtikrinti prieinamumą.
43. Valstybės dalyvės turėtų užtikrinti, kad vietinės bendruomenės būtų informuotos apie gimimo registracijos svarbą ir neigiamas pasekmes neužregistruotų vaikų galimybėms pasinaudoti kitomis teisėmis. Valstybės dalyvės turėtų užtikrinti, kad tokia informacija būtų prieinama vietinėms bendruomenėms jų gimtąja kalba, o viešo informavimo kampanijos būtų organizuojamos pasikonsultavus su susijusiomis bendruomenėmis.¹⁷

¹⁷ UNICEF „Innocenti Digest“ Nr. 11 „Ensuring the Rights of Indigenous Children“, 2004, 9 psl.

44. Be to, atsižvelgdamos į Konvencijos 8 ir 30 straipsnius, valstybės dalyvės turėtų užtikrinti, kad tėvai galėtų vietiniams vaikams suteikti pasirinktą tradicinį vardą pagal savo kultūrinės tradicijas ir teisę išsaugoti savo identiškumą. Valstybės dalyvės turėtų parengti nacionalinius teisės aktus, kurie vietiniams tėvams suteikia galimybę savo vaikams parinkti pageidaujamą vardą.
45. Komitetas atkreipia valstybių dalyvių dėmesį į Konvencijos 8 straipsnio 2 dalį, kuri patvirtina, kad kai vaikui neteisėtai atimama dalis ar visi jo identiškumo elementai, valstybės dalyvės suteikia jam paramą ir apsaugą, reikalingą jo identiškumui kuo skubiau atstatyti. Komitetas ragina valstybes dalyves atsižvelgti į Jungtinių Tautų deklaracijos dėl vietos gyventojų teisių 8 straipsnį, kuris nurodo, kad turėtų būti užtikrinti veiksmingi prevencijos ir žalos atlyginimo mechanizmai, susiję su veiksmais, dėl kurių iš vietinių gyventojų, įskaitant vaikus, atimamas jų etninis identiškumas.

ŠEIMOS APLINKA IR ALTERNATYVI GLOBA (KONVENCIJOS 5 STRAIPSNIS, 18 STRAIPSNIO 1 IR 2 DALYS, 9–11, 19–21 IR 25 STRAIPSNIAI, 27 STRAIPSNIO 4 DALIS IR 39 STRAIPSNIS)

46. Pagal Konvencijos 5 straipsnį valstybės dalyvės privalo gerbti tėvų arba, tam tikrais atvejais, išplėstinės šeimos arba bendruomenės narių, jei to reikalauja vietiniai papročiai, globėjų ar kitų, pagal įstatymą už viską atsakančių asmenų atsakomybę, teises ir pareigas tinkamai, pagal didėjančius sugebėjimus, vaiką pakreipti ir, jam naudojantis šia Konvencija pripažintomis teisėmis, vadovauti. Valstybės dalyvės privalo užtikrinti, kad būtų įgyvendintos veiksmingos priemonės, apsaugančios vietinių šeimų ir bendruomenių vientisumą, suteikdamos paramą vykdyti su vaikų auginimu susijusias pareigas pagal Konvencijos 3, 5, 18, 25 straipsnius ir 27 straipsnio 3 dalį.¹⁸
47. Valstybės dalyvės, bendradarbiaudamos su vietos gyventojų šeimomis ir bendruomenėmis, turėtų rinkti duomenis apie vietinių vaikų šeimų padėtį, taip pat globojamus vaikus ir įvaikinimo procesus. Tokia informacija turėtų būti naudojama, rengiant su vietiniais vaikais susijusias politikas ir alternatyvios globos sąlygas, atsižvelgiant į jų kultūrą. Rengiant socialines paslaugas, sveikatos priežiūros ir švietimo programas, susijusias su vietiniais vaikais, pirmiausia būtina atsižvelgti į vaiko interesus ir išlaikyti vietinių gyventojų šeimų ir bendruomenių vientisumą.¹⁹
48. Be to, valstybės dalyvės turėtų visuomet užtikrinti, kad bet kokiuose sprendimuose dėl vietinių vaikų alternatyvios globos svarbiausias dėmesys būtų skirtas vaiko interesų principui ir, vadovaudamosi į Konvencijos 20 straipsnio 3 dalimi, deramai atsižvelgtų į vaiko auklėjimo tęstinumą ir vaiko etninę, religinę, kultūrinę kilmę ir gimtąją kalbą. Valstybėse dalyvėse, kuriose vietiniai vaikai sudaro didžiąją atskirtą nuo tėvų vaikų dalį,

¹⁸ 2003 m. Vaiko teisių komiteto bendrųjų diskusijų dėl vietinių vaikų teisių dienos rekomendacijų 17 paragrafas.

¹⁹ Ten pat.

turėtų būti sukurtos specialios politikos priemonės kartu su vietinėmis bendruomenėmis, siekiant sumažinti vietinių vaikų skaičių alternatyvios globos aplinkoje ir užkirsti kelią jų kultūrinio identiškumo praradimui. Tai ypač svarbu, jei vietinis vaikas yra globojamas už savo bendruomenės ribų. Tokiu atveju, valstybė dalyvė turėtų imtis specialių priemonių, siekdama užtikrinti, kad vaikas galėtų išlaikyti savo kultūrinį identiškumą.

PIRMINĖ SVEIKATOS PRIEŽIŪRA IR GEROVĖ (KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIS, 18 STRAIPSNIO 3 DALIS, 23, 24, 26 STRAIPSNIAI, 27 STRAIPSNIO 1–3 DALYS)

49. Valstybės dalyvės privalo užtikrinti, kad visi vaikai galėtų naudotis tobuliausiomis sveikatos sistemos paslaugomis ir gauti galimybes pasinaudoti sveikatos priežiūros paslaugomis. Dažnai vietinių vaikų sveikata yra prastesnė nei nevietinių vaikų dėl, be viso kito, žemesnės kokybės ar neprieinamų sveikatos priežiūros paslaugų. Komitetas, remdamasis valstybių dalyvių ataskaitų analize, reiškia susirūpinimą, kad tokia situacija susidarė ir besivystančiose, ir išsivysčiusiose šalyse.
50. Komitetas ragina valstybes dalyves imtis specialių priemonių, siekiant užtikrinti, kad vietiniai vaikai nebūtų diskriminuojami ir galėtų pasinaudoti tobuliausiomis sveikatos sistemos paslaugomis. Komitetas yra susirūpinęs dėl didelio vietinių vaikų mirtingumo lygio ir pažymi, kad valstybės dalyvės turi teigiamą pareigą užtikrinti, kad vietiniai vaikai turėtų vienodas galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir kovoti su nepakankama mityba, taip pat kūdikių, vaikų ir gimdyvių mirtingumu.
51. Valstybės dalyvės turėtų imtis būtinų veiksmų, siekdamas užtikrinti, kad vietiniai vaikai turėtų supaprastintas galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Sveikatos sistemos paslaugos turėtų būti kaip įmanoma labiau paremtos bendruomene ir planuojamos ir administruojamos, bendradarbiaujant su susijusiais žmonėmis.²⁰ Ypatingą dėmesį reikėtų atkreipti į tai, kad sveikatos priežiūros paslaugos atsižvelgtų į kultūrą, o informacija apie tokias paslaugas būtų prieinama vietinių gyventojų suprantama kalba. Taip pat būtina atkreipti dėmesį į tai, kad vietiniai gyventojai, kurie gyvena kaimo ir atokiose vietovėse arba ginkluotų konfliktų vietovėse, taip pat vietiniai gyventojai, kurie migravo dėl darbo, pabėgėliai ar perkelti vietiniai gyventojai, turėtų galimybes pasinaudoti sveikatos priežiūros paslaugomis. Be to, valstybės dalyvės turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į neįgalių vietinių vaikų poreikius ir užtikrinti, kad atitinkamos programos ir politikos atsižvelgtų į kultūrą.²¹
52. Sveikatos sistemos darbuotojai ir medicinos personalas iš vietinių bendruomenių atlieka svarbų vaidmenį, palaikydami ryšį tarp tradicinės medicinos ir įprastų medicinos paslaugų, todėl pirmenybė turėtų būti teikiama vietinių bendruomenių darbuotojų įdarbinimui.²² Valstybės dalyvės turėtų skatinti šių darbuotojų vaidmenį, suteikdamos

²⁰ TDO konvencijos Nr. 169 25 straipsnio 1 ir 2 dalys.

²¹ Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 9 (2006) dėl neįgalių vaikų teisių.

²² TDO konvencijos Nr. 169 25 straipsnio 3 dalis.

jiems būtinas priemonės ir organizuodamos mokymus. Tokie darbuotojai, atsižvelgdami į kultūrą ir tradicijas, galėtų paskatinti naudoti tradicinę mediciną vietinėse bendruomenėse. Šiuo atžvilgiu, Komitetas primena TDO konvencijos Nr. 169 25 straipsnio 2 dalį ir Jungtinių Tautų Deklaracijos dėl vietos gyventojų teisių 24 ir 31 straipsnius dėl vietos gyventojų teisės naudotis savo tradiciniais vaistais.²³

53. Valstybės dalyvės turėtų imtis visų pagrįstų priemonių, siekdamos užtikrinti, kad vietiniai vaikai, šeimos ir jų bendruomenės gautų informaciją ir išsilavinimą sveikatos ir prevencinės priežiūros klausimais, pvz., apie mitybą, maitinimą krūtimi, prenatalinę ir postnatalinę priežiūrą, vaikų ir paauglių sveikatą, skiepus, užkrečiamas ligas (ypač ŽIV / AIDS ir tuberkuliozę), higieną, aplinkos priežiūrą ir pesticidų ir herbicidų pavojus.
54. Valstybės dalyvės, analizuodamos paauglių sveikatą, turėtų apsvarstyti specialias strategijas, kad vietiniai paaugliai turėtų galimybę gauti su seksualine ir reprodukcinė sveikata susijusią informaciją ir pasinaudoti paslaugomis, įskaitant informaciją apie šeimos planavimą ir kontraceptines priemones, ankstyvo nėštumo pavojus, ŽIV / AIDS prevenciją ir lytiniu keliu plintančių ligų (LPI) prevenciją ir gydymą. Komitetas rekomenduoja valstybėms dalyvėms atsižvelgti į bendrąjį komentarą Nr. 3 (2003) dėl ŽIV / AIDS ir vaiko teisių ir bendrąjį komentarą Nr. 4 (2003) dėl paauglių sveikatos.²⁴
55. Kai kuriose valstybėse dalyvėse vietinių vaikų savižudybių skaičius yra reikšmingai didesnis nei nevietinių vaikų. Todėl valstybės dalyvės, pasikonsultavusios su susijusia bendruomene, turėtų parengti ir įgyvendinti prevencinių priemonių politiką ir užtikrinti, kad būtų paskirti papildomi finansiniai ir žmogiškieji ištekliai kultūrą atitinkančiai vietinių vaikų psichinės sveikatos priežiūrai. Valstybė dalyvė, siekdama analizuoti ir kovoti su pagrindinėmis priežastimis, turėtų sukurti ir palaikyti dialogą su vietine bendruomene.

ŠVIETIMAS (KONVENCIJOS 28, 29 IR 31 STRAIPSNIAI)

56. Konvencijos 29 straipsnis nurodo, kad vaiko lavinimo tikslai turi būti nukreipti į, be viso kito, pagarbos vaiko kultūrinio identitetai, kalbai ir vertybėms, taip pat civilizacijoms, kurios skiriasi nuo jo (jos) paties (pačios), ugdymui. Be to, tikslai apima vaiko parengimą atsakingai gyventi laisvoje visuomenėje, remiantis supratimo, taikos, pakantumo, vyrų ir moterų lygiateisiškumo, visų tautų, etninių, nacionalinių ir religinių grupių, taip pat vietinės kilmės asmenų draugystės principais. Lavinimo tikslai taikomi visų vaikų ugdymui, o valstybės dalyvės turėtų užtikrinti, kad jie tinkamai atsispindėtų mokymo programoje, medžiagoje, metoduose ir politikose. Valstybės yra raginamos peržiūrėti Komiteto bendrąjį komentarą Nr. 1 dėl švietimo tikslų.²⁵

²³ Jungtinių Tautų deklaracijos dėl vietos gyventojų teisių 24 ir 31 straipsniai, A/RES/61/295.

²⁴ Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 3 (2003) dėl ŽIV / AIDS ir vaiko teisių ir bendrasis komentaras Nr. 4 (2003) dėl paauglių sveikatos.

²⁵ Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 1 (2001) dėl švietimo tikslų.

57. Vietinių vaikų švietimas prisideda prie jų individualaus ir bendruomeninio vystymosi, taip pat dalyvavimo platesnėje visuomenėje. Kokybiškas švietimas sudaro sąlygas vietiniams vaikams naudotis ekonominėmis, socialinėmis ir kultūrinėmis teisėmis savo pačių ir jų bendruomenės naudai. Be to, jis stiprina vaikų gebėjimą naudotis savo pilietinėmis teisėmis, kad jie galėtų daryti įtaką politikos procesams, siekiant pagerinti žmogaus teisių apsaugą. Todėl teisės į vietinių vaikų švietimą įgyvendinimas yra labai svarbi priemonė, suteikianti individualų vietinių gyventojų įgalinimą ir apsisprendimo teisę.
58. Valstybės dalyvės, siekdamos užtikrinti, kad švietimo tikslai atitiktų Konvenciją, atsako už vaikų apsaugą nuo visų diskriminacijos formų, kaip tai įtvirtinta Konvencijos 2 straipsnyje, ir aktyvią kovą su rasizmu. Ši pareiga yra stipriai susijusi su vietiniais vaikais. Siekdamos veiksmingai įgyvendinti šį savo įsipareigojimą, valstybės dalyvės turėtų užtikrinti, kad mokymo programa, medžiaga ir istorijos vadovėliai pateiktų sąžiningą, tikslų ir informatyvių vietinių gyventojų bendruomenių ir kultūrų vaizdavimą.²⁶ Būtina vengti diskriminuojančių praktikų, tokių kaip draudimai dėvėti kultūrinius ir tradicinius rūbus mokyklos aplinkoje.
59. Konvencijos 28 straipsnis nurodo, kad valstybės dalyvės privalo užtikrinti privalomą pradinį lavinimą, kuris turi būti prieinamas visiems vaikams, remiantis lygiomis galimybėmis. Valstybės dalyvės yra raginamos užtikrinti, kad vidurinis ir profesinis ugdymas būtų prieinamas ir pasiekiamas kiekvienam vaikui. Tačiau praktikoje vietiniai vaikai rečiau lanko mokyklą ir dažniau ją palieka, todėl jų raštingumo lygis yra žemesnis nei nevietinių vaikų. Dauguma vietinių vaikų turi mažiau galimybių įgyti išsilavinimą dėl įvairių veiksnių, įskaitant nepakankamą ugdymo įstaigų ir mokytojų skaičių, tiesiogines ar netiesiogines su mokymusi susijusias išlaidas, taip pat kultūrą atitinkančių dvikalbių mokymo programų pagal 30 straipsnį stoką. Be to, vietiniai vaikai dažnai susiduria su diskriminacija ir rasizmu mokyklos aplinkoje.
60. Valstybės dalyvės, siekdamos, kad vietiniai vaikai galėtų naudotis teise įgyti išsilavinimą vienodomis sąlygomis su nevietiniais vaikais, privalo imtis įvairių specialių priemonių. Valstybės dalyvės turėtų paskirti tikslinius finansinius, materialinius ir žmogiškuosius išteklius, siekdamos įgyvendinti politikas ir programas, kurių tikslas yra pagerinti vietinių vaikų galimybes įgyti išsilavinimą. Pagal TDO konvencijos Nr. 169 27 straipsnį švietimo programos ir paslaugos turėtų būti sukurtos ir įgyvendintos, bendradarbiaujant su susijusiais gyventojais, siekiant spręsti specialių poreikių klausimą. Be to, vyriausybės turėtų pripažinti vietinių gyventojų teisę steigti švietimo institucijas ir įstaigas, jeigu tokios institucijos atitinka minimalius kompetentingos institucijos nustatytus standartus po konsultacijų su tokiais gyventojais.²⁷ Valstybės turėtų dėti visas pagrįstas pastangas, siekdamos užtikrinti, kad vietinės bendruomenės suprastų išsilavinimo vertę ir svarbą, taip pat bendruomenės paramos dėl mokyklos lankymo reikšmę.

²⁶ TDO konvencijos Nr. 169 31 straipsnis ir Jungtinių Tautų deklaracijos dėl vietos gyventojų teisių 15 straipsnis, A/RES/61/295.

²⁷ TDO konvencijos Nr. 169 27 straipsnis.

61. Valstybės dalyvės turėtų užtikrinti, kad mokyklinės įstaigos būtų vietiniams vaikams lengvai pasiekiamos jų gyvenamojoje vietoje. Jei reikia, valstybės dalyvės turėtų palaikyti visuomenės informavimo priemonių naudojimą, pavyzdžiui, radijo transliacijas ir nuotolines švietimo programas (internetu) švietimo tikslais, ir įkurti mobiliąsias mokyklas vietiniams gyventojams, kurie praktikuoja klajoklių tradicijas. Mokymo ciklas turėtų atsižvelgti į kultūrinę praktiką, žemės ūkio sezonus ir apeigas ir prie jų prisitaikyti. Valstybės dalyvės turėtų įkurti internatines mokyklas, nutolusias nuo vietinių bendruomenių, tik tada, kai tai yra būtina, nes tokios aplinkybės gali atgrasyti vietinius vaikus, ypač mergaites, nuo mokyklos lankymo. Internatinės mokyklos turėtų laikytis kultūrinio požiūriu jautrių standartų ir būti reguliariai stebimos. Be to, reikėtų siekti užtikrinti, kad vietiniai vaikai, gyvenantys už savo bendruomenės ribų, turėtų galimybę įgyti išsilavinimą išlaikant pagarbą jų kultūrai, kalbai ir tradicijoms.
62. Konvencijos 30 straipsnis įtvirtina vietinių vaikų teisę naudoti savo gimtąją kalbą. Siekiant įgyvendinti šią teisę, lavinimas vaiko gimtąja kalba yra labai svarbus. TDO konvencijos Nr. 169 8 straipsnis patvirtina, kad vietiniai vaikai turėtų būti mokomi skaityti ir rašyti savo gimtąja kalba, taip pat turi būti suteikiama galimybė išmokti kitas oficialias šalies kalbas.²⁸ Dvikalbė ir tarpkultūrinė mokymo programa yra svarbus vietinių vaikų lavinimo kriterijus. Vietinių vaikų mokytojai, kiek įmanoma, turėtų būti samdomi iš vietinių bendruomenių ir sulaukti tinkamos paramos ir mokymo.
63. Atsižvelgdamas į Konvencijos 31 straipsnį, Komitetas pabrėžia daugelį teigiamų dalyvavimo sporto, tradicinių žaidimų, fizinio ugdymo ir rekreacinėje veikloje privalumų ir kviečia valstybes dalyves užtikrinti, kad vietiniai vaikai galėtų veiksmingai naudotis šiomis teisėmis.

SPECIALIOS APSAUGOS PRIEMONĖS (KONVENCIJOS 22, 30, 38, 39, 40 STRAIPSNIAI, 37 STRAIPSNIO B–D PUNKTAI, 32–36 STRAIPSNIAI)

VAIKAI GINKLUOTUOSE KONFLIKTUOSE IR VAIKAI PABĖGĖLIAI

64. Peržiūrėjęs periodines valstybių dalyvių ataskaitas, Komitetas nusprendė, kad vietiniai vaikai yra labai pažeidžiami ginkluotų konfliktų arba vidinių neramumų situacijose. Vietinės bendruomenės dažnai gyvena vietovėse, kurios yra patrauklios dėl savo gamtinių išteklių arba dėl savo atokumo yra nevalstybinių ginkluotųjų grupuočių bazė. Be to, vietinės bendruomenės gyvena netoli sienų ar ribų, dėl kurių nesutaria valstybės.²⁹
65. Tokiomis aplinkybėmis vietiniai vaikai susidūrė ir toliau susiduria su pavojumi tapti išpuolių prieš jų bendruomenes aukomis, kurių metu vaikai žūva, būna prievartaujami, kankinami, perkeliama, dingsta, tampa žiaurumo liudininkais ir būna atskiriami nuo tėvų

²⁸ TDO konvencijos Nr. 169 28 straipsnis.

²⁹ UNICEF „Innocenti Digest“ Nr. 11 „Ensuring the Rights of Indigenous Children“, 2004, 13 psl.

ir bendruomenių. Ginkluotosios pajėgos ar grupuotės dažnai nusitaiko į mokyklas, todėl vietiniai vaikai praranda galimybę įgyti išsilavinimą. Be to, vietiniai vaikai yra verbuojami į ginkluotąsias pajėgas ir grupuotes ir yra verčiami vykdyti žiaurumo veiksmus, kartais net prieš savo bendruomenes.

66. Pagal Konvencijos 38 straipsnį valstybės dalyvės privalo užtikrinti pagarbą humanitarinės teisės taisyklėms, saugoti civilius gyventojus ir rūpintis per ginkluotus konfliktus nukentėjusiais vaikais. Valstybės dalyvės turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į pavojus, su kuriais susiduria vietiniai vaikai karo veiksmų metu, ir imtis visų įmanomų prevencinių priemonių po konsultacijų su susijusiomis bendruomenėmis. Būtina, kiek įmanoma, vengti karo veiksmų vietinių gyventojų teritorijose, todėl Komitetas primena Jungtinių Tautų deklaracijos dėl vietos gyventojų teisių 30 straipsnį.³⁰ Valstybės dalyvės neturėtų reikalauti, kad jaunesni nei 18-os metų amžiaus vietiniai vaikai būtų šaukiami į karinę tarnybą. Valstybės dalyvės yra raginamos ratifikuoti ir įgyvendinti fakultatyvinį protokolą dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose.
67. Vietiniams vaikams, kurie buvo užverbuoti dalyvauti ginkluotame konflikte, turi būti teikiamos būtinos paramos paslaugos, kad jie galėtų reintegrotis į savo šeimas ir bendruomenes. Vadovaudamasi Konvencijos 39 straipsniu, valstybės dalyvės privalo imtis visų reikiamų priemonių, kad padėtų fiziškai ir psichologiškai atsistatyti ir socialiai reintegrotis vaikui, tapusiam bet kokio pobūdžio išnaudojimo, piktnaudžiavimo, kankinimo ar kitokio žiauraus, nežmoniško arba orumą žeminančio elgesio, bausmės ar ginkluotų konfliktų auka. Vietinių vaikų atveju, visa tai būtina daryti, atsižvelgiant į vaiko kultūrą ir gimtąją kalbą.
68. Perkelti ar vietiniai vaikai pabėgėliai turėtų sulaukti specialaus dėmesio ir humanitarinės pagalbos, atsižvelgiant į jų kultūrą. Būtina remti saugų sugrįžimą ir kolektyvinės ar asmeninės nuosavybės sugrąžinimą.

EKONOMINIS IŠNAUDOJIMAS

69. Konvencijos 32 straipsnis nurodo, kad vaikai turėtų būti apsaugoti nuo ekonominio išnaudojimo ir nuo bet kokio darbo, kuris gali būti pavojingas jų sveikatai arba trukdyti jiems mokytis, kenkti jų sveikatai ir fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam bei socialiniam vystymuisi. Be to, TDO konvencija Nr. 138 (dėl minimalaus amžiaus) ir konvencija Nr. 182 (dėl blogiausių vaikų darbo formų) nustato parametrus, viena vertus, padėsiančius atskirti vaikų darbą, kurį būtina uždrausti, ir, kita vertus, priimtina vaikų darbą, įskaitant veiklas, kurios vietiniams vaikams padeda įgyti pragyventi būtinus įgūdžius, identitetą ir kultūrą. Vaikų darbas – tai darbas, kuris iš vaikų atima jų vaikystę, potencialą ir orumą, taip pat kenkia jų fiziniam ir protiniam vystymuisi.³¹

³⁰ Jungtinių Tautų deklaracijos dėl vietos gyventojų teisių 30 straipsnis, A/RES/61/295.

³¹ TDO „Vadovas dėl kovos su vaikų darbu vietinių gyventojų ir genčių tarpe“ 2006, 9 psl.

70. Vaiko teisių konvencijos nuostatos atkreipia dėmesį į vaikų naudojimą neteisėtų narkotinių medžiagų gamyboje ir prekyboje (33 str.), seksualinį išnaudojimą (34 str.), vaikų pardavimą (35 str.), vaikus ginkluotuose konfliktuose (38 str.). Šios nuostatos yra stipriai susijusios su TDO konvencijoje Nr. 182 pateiktu blogiausių vaikų darbo formų apibrėžimu. Komitetas reiškia didelį susirūpinimą ir pažymi, kad neproporcingas vietinių vaikų skaičius susiduria su skurdu ir dideliu vaikų darbo pavojumi, ypač blogiausiomis jo formomis (vergovė, pavergimas už skolas, vaikų pardavimas, įskaitant dėl darbo namų ūkiuose, dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose, prostitucijos ir pavojingo darbo).
71. Išnaudojamo pobūdžio darbo vietinių vaikų (kaip ir visų vaikų atveju) tarpe prevencija reikalauja remtis teisėmis pagrįstu požiūriu į vaikų darbą ir yra glaudžiai susijusi su švietimo skatinimu. Siekdamas veiksmingai panaikinti išnaudojamo pobūdžio vaikų darbą vietinėse bendruomenėse, valstybės dalyvės privalo identifikuoti esamas švietimo kliūtis ir specialias vietinių vaikų teises ir poreikius dėl mokyklinio ugdymo ir profesinio mokymo. Todėl būtina dėti ypatingas pastangas, siekiant išlaikyti dialogą su vietinėmis bendruomenėmis ir tėvais dėl švietimo svarbos ir naudos. Be to, siekiant įgyvendinti kovos su išnaudojamo pobūdžio vaikų darbu priemones, būtina atlikti struktūrinių pagrindinių vaikų išnaudojimo priežasčių analizę, rinkti duomenis ir kurti bei įgyvendinti prevencines programas, valstybėms tinkamai paskirstant finansinius ir žmogiškuosius išteklius ir konsultuojantis su vietinėmis bendruomenėmis ir vaikais.

SEKSUALINIS IŠNAUDOJIMAS IR PREKYBA ŽMONĖMIS

72. Vadovaudamosi Konvencijos 34 ir 35 straipsniais, kurie atsižvelgia į 20 straipsnio nuostatas, valstybės privalo užtikrinti, kad vaikai būtų apsaugoti nuo seksualinio išnaudojimo ir piktnaudžiavimo bei pagrobimo, taip pat pardavimo ir prekybos bet kokių tikslu. Komitetas yra susirūpinęs, kad vietiniai vaikai, kurių bendruomenės gyvena skurde ir migruoja į miestus, susiduria su dideliu pavojumi tapti seksualinio išnaudojimo ir prekybos žmonėmis aukomis. Jaunos mergaitės, ypač gimimo metu neregistruotos mergaitės, yra labai pažeidžiamos. Valstybės dalyvės, siekdamos pagerinti visų vaikų (ir vietinių vaikų) apsaugą, raginamos ratifikuoti ir įgyvendinti fakultatyvinį protokolą dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos.
73. Valstybės po konsultacijų su vietinėmis bendruomenėmis ir vaikais, turėtų sukurti prevencines priemones ir paskirti tikslinius finansinius ir žmogiškuosius išteklius joms įgyvendinti. Valstybės, rengdamos prevencines priemones, turėtų remtis tyrimais, kurie įtrauktų dokumentaciją apie pažeidimų modelius ir pagrindinių priežasčių analizę.

NEPILNAMEČIŲ JUSTICIJA

74. Konvencijos 37 ir 40 straipsniai užtikrina vaikų teises valstybės teismų sistemoje. Komitetas išreiškia susirūpinimą dėl vietinių vaikų įkalinimo, kuris dažnai yra neproporcingai didelis ir kai kuriais atvejais gali būti siejamas su sisteminė diskriminacija pačioje

teisingumo sistemoje ir (arba) visuomenėje.³² Siekdamas spręsti didelio įkalinimo lygio klausimą, Komitetas atkreipia valstybių dalyvių dėmesį į Konvencijos 40 straipsnio 3 dalį, pagal kurią valstybės privalo imtis priemonių, kad prireikus vaikams, kurie laikomi pažeidusiais baudžiamuosius įstatymus, kaltinami arba pripažįstami kaltais dėl jų pažeidimo, nebūtų taikomas teisminis nagrinėjimas. Savo bendrajame komentare Nr. 10 (2007) dėl vaikų teisių nepilnamečių justicijoje ir baigiamosiose pastabose Komitetas patvirtino, kad vaiko suėmimas, sulaikymas ir įkalinimas gali būti naudojamas tik kaip kraštutinė priemonė.³³

75. Valstybės dalyvės raginamos imtis visų reikiamų priemonių, kad paremtų vietinius gyventojus kurti ir įgyvendinti tradicines atkuriamojo teisingumo sistemas, jeigu tokios programos atitinka Konvencijoje numatytas teises, ypač vaiko interesus.³⁴ Komitetas atkreipia valstybių dalyvių dėmesį į Jungtinių Tautų nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gaires, kurios skatina plėtoti bendruomenines programas, skirtas nepilnamečių nusikalstamumo prevencijai.³⁵ Valstybės dalyvės po konsultacijų su vietiniais gyventojais, turėtų parengti bendruomene paremtas politikas, programas ir paslaugas, kuriuos atsižvelgtų į vietinių vaikų, jų šeimų ir bendruomenių poreikius ir kultūrą. Valstybės turėtų paskirti atitinkamus išteklius nepilnamečių justicijos sistemoms, taip pat ir toms, kurias sukūrė ir įgyvendina vietiniai gyventojai.
76. Valstybėms dalyvėms primenama, kad įgyvendinant Konvencijos 12 straipsnį, visi vaikai turėtų gauti galimybę būti išklaustyti bet kurio juos liečiančio teismo ar baudžiamojo nagrinėjimo metu tiesiogiai arba per atstovą. Vietinių vaikų atveju, valstybės dalyvės turėtų priimti priemones, siekdamos užtikrinti, kad vaikai galėtų pasinaudoti nemokamomis vertėjo paslaugomis ir gautų kultūrą atitinkančią teisinę pagalbą.
77. Teisėsaugos ir teismų sistemos specialistai turėtų būti tinkamai mokomi apie Konvencijos ir jos fakultatyvinių protokolų turinį ir reikšmę, įskaitant poreikį priimti specialias apsaugos priemones vietiniams vaikams ir kitoms konkrečioms grupėms.³⁶

VALSTYBIŲ DALYVIŲ ĮSIPAREIGOJIMAI IR KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO STEBĖSENA

78. Komitetas primena valstybėms dalyvėms, kad Vaiko teisių konvencijos ratifikavimas jas įpareigoja imtis veiksmų, siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendintos visų jų jurisdikcijai priklausančių vaikų teisės pagal Konvenciją. Pareiga gerbti ir saugoti įpareigoja

³² Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro Nr. 10 (2007) dėl vaikų teisių nepilnamečių justicijoje 6 paragrafas.

³³ Ten pat, 23 paragrafas.

³⁴ Bendrųjų diskusijų dėl vietinių vaikų teisių dienos rekomendacijų 13 paragrafas (2003).

³⁵ 1990 m. Jungtinių Tautų nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gairės (Rijado gairės).

³⁶ Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro Nr. 10 (2007) dėl vaikų teisių nepilnamečių justicijoje 97 paragrafas.

valstybę dalyvę užtikrinti, kad vietinių vaikų galimybė naudotis savo teisėmis būtų visiškai apsaugota nuo bet kokių valstybės dalyvės teisėkūros, teismo ar administracijos organų ar kitų subjektų ar asmenų veiksmų.

79. Pagal Konvencijos 3 straipsnį valstybės dalyvės privalo užtikrinti, kad visuose su vaikais susijusiuose veiksmuose pirmiausia būtų atsižvelgta į vaikų interesus. Pagal Konvencijos 4 straipsnį, valstybės dalyvės privalo imtis priemonių, kad įgyvendintų Konvenciją, panaudodamos kiek įmanoma daugiau savo turimų išteklių. 42 straipsnis nurodo, kad valstybės dalyvės taip pat privalo užtikrinti, kad vaikai ir suaugusieji gautų informaciją apie Konvencijos principus ir nuostatas.
80. Siekdamas veiksmingai įgyvendinti Konvencijoje numatytas vietinių vaikų teises, valstybės dalyvės privalo priimti reikiamus teisės aktus, kurie atitiktų Konvenciją. Būtina paskirti reikiamus išteklius ir priimti specialias priemones įvairiose srityse, siekiant veiksmingai užtikrinti, kad vietiniai vaikai galėtų naudotis savo teisėmis vienodomis sąlygomis su nevietiniais vaikais. Taip pat būtina dėti papildomas pastangas, siekiant surinkti ir išskaidyti duomenis ir sukurti rodiklius, skirtus vertinti vietinių vaikų teisių įgyvendinimo laipsnį. Valstybės dalyvės, siekdamos sukurti politiką ir programavimo pastangas, kurios atsižvelgtų į kultūrą, privalo konsultuotis su vietinėmis bendruomenėmis ir tiesiogiai su vietiniais vaikais. Su vietiniais vaikais dirbantys specialistai turėtų būti mokomi atsižvelgti į vaikų teisių kultūrinius aspektus.
81. Komitetas kviečia valstybes dalyves, kai taikytina, geriau įtraukti informaciją į savo periodines ataskaitas Komitetui dėl vietinių vaikų teisių įgyvendinimo ir specialių priemonių priėmimo. Be to, Komitetas kviečia valstybes dalyves stiprinti pastangas versti ir plauti informaciją apie Konvenciją ir jos fakultatyvinius protokolus bei ataskaitų rengimo procesą vietinių bendruomenių ir vaikų tarpe, siekiant juos aktyviai įtraukti į stebėsenos procesą. Taip pat vietinės bendruomenės yra raginamos panaudoti Konvenciją kaip galimybę įvertinti savo vaikų teisių įgyvendinimą.
82. Galiausiai Komitetas ragina valstybes dalyves priimti teisėmis pagrįsta požiūrį į vietinius vaikus, remiantis Konvencija ir kitais susijusiais tarptautiniais standartais, tokiais kaip TDO konvencija Nr. 169 ir Jungtinių Tautų deklaracija dėl vietos gyventojų teisių. Siekiant užtikrinti veiksmingą vietinių vaikų teisių įgyvendinimo stebėseną, valstybės dalyvės raginamos stiprinti tiesioginį bendradarbiavimą su vietinėmis bendruomenėmis ir, prireikus, siekti techninio bendradarbiavimo su tarptautinėmis agentūromis, įskaitant Jungtinių Tautų subjektus. Teisių suteikimas vietiniams vaikams ir veiksmingas jų teisių naudotis kultūra, išpažinti religiją ir vartoti gimtąją kalbą įgyvendinimas yra svarbus kultūriškai įvairios valstybės, kuri laikosi savo su žmogaus teisėmis susijusių įsipareigojimų, pagrindas.

